

Biuletyn Projektu LAGOONS:

Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi oraz strefą brzegową lagun europejskich w kontekście zmian klimatycznych

Nr. B4.2PL

Panel Obywatelski

Zalew Wiślany, Polska

Autorzy: Małgorzata Bielecka, Anna Reda, Grzegorz Różyński

Zalew Wiślany w skrócie

Zalew Wiślany (Rys.1) jest jednym z największych wewnętrznych zbiorników wody morskiej w Europie (drugim, co do wielkości, po Zalewie Kurońskim, na Morzu Bałtyckim). Ma powierzchnię 838 km², jego zlewnia obejmuje 23 870 km². Zalew Wiślany jest podzielony pomiędzy kraj należący do UE (Polska, województwa warmińsko-mazurskie i pomorskie) oraz kraj spoza UE (Rosja, obwód kaliningradzki). Posiada jedno połączenie z morzem, Cieśninę Pilawską, znajdującą się w rosyjskiej części zalewu. Całkowita długość zalewu wynosi 91 km, jego średnia szerokość to 9 km, w najszerszym miejscu mierzy 13 km. Linia brzegowa zalewu ma długość około 270 km, objętość wody wynosi około 2,3 km³.

Fot. 1. Spotkanie Panelu Obywatelskiego

W ramach działań mających na celu wypracowanie lokalnych oraz regionalnych przyszłych planów i programów służących rozwojowi, a także zarządzaniu środowiskiem Zalewu Wiślanego, w dniach 5-6 kwietnia 2013 roku w Kadynach odbyły się obrady „Panelu Obywatelskiego”. Spotkanie to stanowiło kontynuację

metodologii przyjętej w ramach realizacji projektu LAGOONS i nastąpiło po wcześniejszych spotkaniach tzw. „Grup Fokusowych” przeprowadzonych w 2012 roku w polskiej części Zalewu Wiślanego. Przedstawiciele różnych grup społecznych mieli wtedy możliwość wyrażenia swoich opinii na temat stanu środowiska oraz problemów socjo-ekonomicznych tego regionu. Opinie uczestników spotkań „Grup Fokusowych” posłużyły do wyodrębnienia pozytywnych i negatywnych aspektów związanych z życiem w rejonie Zalewu Wiślanego oraz do sformułowania rekomendacji dla poprawy sytuacji w tym regionie. Spotkanie „Panelu Obywatelskiego” dało zarówno możliwość wypowiedzi przedstawicieli administracji krajowej i regionalnej, tj. ekspertów w różnych dziedzinach istotnych dla regionu Zalewu Wiślanego jak i dyskusji z przedstawicielami lokalnej społeczności. Na tej podstawie sformułowany został obywatelski scenariusz przyszłego rozwoju regionu i przedstawiono rekomendacje dotyczące zarządzania w tym regionie.

Charakterystyka Panelu Obywatelskiego

W ramach spotkania Panelu Obywatelskiego 12 wybranych obywateli zamieszkujących rejon Zalewu Wiślanego („sędziów”) zapoznało się z informacjami („wysłuchali zeznań”) przedstawionymi przez ekspertów („świadków”) na temat problemów występujących w rejonie Zalewu Wiślanego, a dotyczących następujących dziedzin: rolnictwa, rybołówstwa, jakości środowiska, ochrony środowiska, turystyki i rekreacji, transportu i infrastruktury, przepisów i zarządzania oraz przyszłych perspektyw rozwoju w tym regionie.

Fot. 2. Spotkanie Panelu Obywatelskiego

Fot. 3. Spotkanie Panelu Obywatelskiego

Po wysłuchaniu eksperta w danej dziedzinie „sędziowie” zadawali mu wspólnie sformułowane pytania, aby uzyskać informacje niezbędne do znalezienia odpowiedzi na następujące pytania:

1. **Jak rozwinie się rejon Zalewu Wiślanego w ciągu następnych 20 lat?** (celem zdobycia wiedzy potrzebnej do sformułowania obywatelskiego scenariusza rozwoju)
2. **Jak powinno wyglądać zarządzanie w Zalewie w przyszłości?** (celem zdobycia wiedzy potrzebnej do sformułowania zaleceń)

Po przesłuchaniu wszystkich ekspertów i w oparciu o przedstawione przez nich informacje, „sędziowie” wypracowali obywatelski scenariusz oraz sformułowali zalecenia dla przyszłych kierunków rozwoju oraz zarządzania w rejonie Zalewu Wiślanego. Został sporządzony raport zawierający wypracowany scenariusz i zalecenia, zatwierdzony przez członków Panelu Obywatelskiego. Scenariusz posłuży do opracowania prognozy zmiany jakości wody w Zalewie Wiślanym wskutek przewidywanych przyszłych zmian w gospodarowaniu w rejonie Zalewu (projekt LAGOONS). Rekomendacje zawierające zalecenia dla przyszłych kierunków rozwoju oraz zarządzania w tym rejonie wynikające z obywatelskiej oceny perspektyw zostały przedstawione regionalnym władzom (urzędy marszałkowskie, powiatowe i gminne) z prośbą o ich uwzględnienie w obecnych i przyszłych planach i programach (projekt ARCH).

Obywatelski scenariusz rozwoju rejonu Zalewu Wiślanego w ciągu najbliższych 20 lat

1. Dojdzie do zaniku rybołówstwa w związku z niekontrolowanym przyrostem populacji kormorana czarnego, jak również w związku z brakiem środków na zarybianie.
2. Rozwinie się turystyka wodna stanowiąc jedno z podstawowych źródeł dochodu w regionie.
3. W ramach rozwoju turystyki powstanie ścieżka rowerowa wokół zalewu oraz na (przyszłych) wałach sztormowych.
4. W ramach rozwoju turystyki międzynarodowej dojdzie do zacieśnienia współpracy z Obwodem Kaliningradzkim oraz do rozwoju turystyki międzynarodowej. Powstaną wspólne ścieżki rowerowe, wprowadzony zostanie ruch bezwizowy.
5. Rozwinie się infrastruktura portowa i żeglarska.
6. Inwestycja polegająca na budowie przekopu Mierzei Wiślanej nie zostanie zrealizowana z uwagi na brak środków finansowych oraz celowości utrzymania przekopu. Port w Elblągu nie jest wystarczającym

uzasadnieniem ekonomicznym dla budowy przekopu. Możliwość budowy przekopu oraz jego utrzymanie uzależnione są od finansowania. W związku z powyższym członkowie Panelu Obywatelskiego przejawiają brak wiary w powstanie przekopu. Gdyby jednak przekop powstał, wniosłby wiele w rozwój regionu: m.in. poprzez rozwój turystyki, stanowiąc możliwość ochrony dla statków na Zalewie Wiślanym podczas sztormów na morzu (statki mogłyby przejść przez przekop na zalew i tam przeczekać sztorm). Doszłoby również do ożywienia portów jachtowych.

7. Powstaną alternatywy komunikacyjne dla istniejących dróg:
 - a) powstanie samochodowa przeprawa promowa między Fromborkiem a Piaskami,
 - b) w Tolkmicku powstanie pasażerska przeprawa promowa do Krynicy Morskiej,
 - c) powstanie most pontonowy przez Szkarpawę w Osłonce.
8. Członkowie Panelu uważają, że jakość wody zalewu poprawi się w związku z:
 - a) pogłębianiem torów wodnych,
 - b) budową oczyszczalni ścieków i zmianą technologii oczyszczania,
 - c) budową oczyszczalni ścieków w Kaliningradzie,
 - d) rozwojem rolnictwa ekologicznego oraz agroturystyki (poprzez ograniczenie dopływu biogenów do zalewu z rolnictwa),
 - e) wzrostem kontroli nawożenia oraz produkcji rolnej; spowoduje to ograniczenie dopływu biogenów i środków ochrony roślin do zalewu.
9. Poprawi się współpraca między obywatelami a urzędnikami, decydentami, reprezentantami różnych grup interesów (ekologów, inwestorów, władz) poprzez lepszą wymianę informacji i wzrost wzajemnego zaufania.

Fot. 4. Spotkanie Panelu Obywatelskiego

Zalecenia dotyczące przyszłych kierunków rozwoju oraz sposobu zarządzania w rejonie Zalewu Wiślanego

1. Doprowadzenie do zrównoważonej gospodarki „ornitologicznej” – głównie chodzi tu o ograniczenie populacji kormorana czarnego, tak, aby jego liczebność nie zagrażała zasobom ryb w Zalewie Wiślanym oraz nie doprowadzała do degradacji zasobów leśnych.
2. Przeprowadzenie intensywnego i systematycznego zarybiania Zalewu Wiślanego (głównie węgorzem).
3. Pogłębienie i poszerzenie torów wodnych w celu poprawy żeglugi na zalewie jak również poprawy jakości wody w zalewie (większe głębokości wody mogą, wg członków Panelu Obywatelskiego, sprzyjać redukcji letnich zakwitów w związku z obniżeniem temperatury wody).
4. Umocnienie istniejących wałów przeciwsztormowych i przeciwpowodziowych oraz budowa nowych w celu ochrony przed powodzią.
5. Remonty portów rybackich i ich adaptacja dla potrzeb turystyki wodnej w celu bardziej zrównoważonego rozwoju rybołówstwa oraz turystyki, a tym samym poprawy sytuacji ekonomicznej w regionie.
6. Ochrona portów przed zamulaniem poprzez budowę konstrukcji hydrotechnicznych o charakterze ekologicznym (ostroga – falochron).
7. Budowa dróg i alternatywnych przepraw do miejscowości znajdujących się w rejonie Zalewu Wiślanego. W chwili obecnej komunikacja między mierzeją a południową częścią zalewu, jak również dojazd do terenów nadzalewowych jest ograniczony lub utrudniony z powodu złego stanu dróg oraz wydłużonego czasu dojazdu.
8. Remont aktualnych dróg w celu poprawy sytuacji komunikacyjnej.
9. Budowa przekopu przez mierzeję, jako szansa dla rozwoju regionu.
10. Większa reklama istniejących produktów turystycznych oraz samego regionu.
11. Instalacja kamer internetowych w wyjątkowo atrakcyjnych punktach obserwacji przyrody i udostępnianie nagrań w Internecie. Sprzyjać to będzie promocji regionu.
12. Tworzenie nowych produktów turystycznych, m.in.:
 - a) tras rowerowych, kolejowych turystycznych – np. drezyny,
 - b) budowa kolejki linowej nad zalewem łączącej Mierzeję Wiślaną z południową częścią zalewu,
 - c) utworzenie narciarskich tras biegowych,

- d) budowa stoku narciarskiego na Mierzei Wiślanej,
- e) budowa mola w Krynicy Morskiej od strony morza.
- 13. Modyfikacja przepisów utrudniających rozwój inwestycji turystycznych (przepisy są niejasne, procedury są długotrwałe). W związku z tym, że Zalew WiślanY należy do obszarów NATURA 2000, istnieje konieczność wykonywania Oceny Oddziaływania na Środowisko dla każdej planowanej inwestycji w tym rejonie, co wiąże się z wydłużeniem czasu oczekiwania na decyzję i kosztami).
- 14. Uproszczenie procedur uzyskania zgody na przekraczanie granicy z Obwodem Kaliningradzkim również drogą morską w celu intensyfikacji turystyki oraz wymiany gospodarczej z Obwodem.
- 15. Stworzenie instrumentów wspomagających dywersyfikację miejsc pracy w celu redukcji bezrobocia w rejonie.
- 16. Postulat, aby głównym gospodarzem wód wraz z infrastrukturą brzegową był Urząd Morski. Usprawni to zarządzanie wodami zalewu oraz infrastrukturą nadzalewową.
- 17. Dalsze działania wpływające na poprawę stanu jakości wody: przeprowadzenie bardziej kierunkowych i obszernych badań jakości wody (również na dopływach i w rowach melioracyjnych) oraz osadów w celu identyfikacji źródeł zanieczyszczenia zalewu oraz znalezienia i dopasowania optymalnych metod ich likwidacji.

Uczestnicy Panelu Obywatelskiego:

Bogumił Banach, Piaski
 Janina Banach, Piaski
 Marlena Dawidowska, Kadyny
 Zbigniew Gajewski, Krynica Morska
 Adam Jaworski, Krynica Morska
 Piotr Kasza, Frombork
 Ewa Świątek-Kulicka, Kadyny
 Monika Modzelewska, Braniewo
 Marzena Mostowiec, Kadyny
 Agnieszka Wiśniewska, Braniewo
 Andrzej Wiśniewski, Braniewo
 Monika Wodzianicka, Kadyny

Ekspertsi Panelu Obywatelskiego:

- 1. Jakość środowiska Zalewu Wiślanego i perspektywy przyszłych zmian – Justyna Kopiec – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie,
- 2. Problemy rybołówstwa w Zalewie Wiślanym oraz perspektywy przyszłego rozwoju – Henryk Miłaszewski – Okręgowy Inspektorat Rybołówstwa Morskiego w Gdyni,

- 3. Problemy rolnictwa w rejonie Zalewu Wiślanego oraz perspektywy przyszłego rozwoju – Krystyna Terlikowska – Żuławski Ośrodek Badawczy Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego,
- 4. Przepisy i zarządzanie w rejonie Zalewu Wiślanego oraz perspektywy przyszłych zmian strategii rozwoju – Kinga Krupińska – Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn,
- 5. Transport i infrastruktura w rejonie Zalewu Wiślanego (aspekty morskie) – Andrzej Cieślak – Urząd Morski w Gdyni,
- 6. Ochrona środowiska Zalewu Wiślanego – Monika Zakrzewska – Urząd Morski w Gdyni,
- 7. Turystyka i rekreacja w rejonie Zalewu Wiślanego – Regina Czymbor, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Biuro Regionalne w Elblągu.

Fot. 5. Spotkanie Panelu Obywatelskiego

Moderatorzy spotkania:

Joanna Przedrzymirska (projekt ARCH),
 Małgorzata Bielecka (projekt LAGOONS),
 Grzegorz Różyński (projekt LAGOONS),
 Anna Reda (projekt LAGOONS).

Fot. 6. Spotkanie Panelu Obywatelskiego

Seria **Biuletynów Projektu Lagoons** przekłada wyniki z projektu na informacje praktyczne, użyteczne dla decydentów i zarządzających zasobami wodnymi.

Biuletyny są również dostępne online: <http://lagoons.web.ua.pt/>

Projekt finansowany przez Komisję Europejską w ramach 7 Programu Ramowego (2007-2013)

Zastrzeżenie

Informacje i poglądy przedstawione w tej publikacji niekoniecznie są zgodne ze stanowiskiem Komisji Europejskiej. Autorzy i Wydawca nie ponoszą żadnych zobowiązań z tytułu jakichkolwiek strat wynikłych z wykorzystania tego opracowania.

Redaktorzy: Anna Reda, Małgorzata Bielecka

Niniejszy Biuletyn należy cytować następująco:

LAGOONS. 2014. Panel Obywatelski – Zalew Wiślany, Polska. Biuletyn Proj. LAGOONS Nr B4.2 PL. 5pp.